TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
BANKACILIK TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKİYE'DE KREDİ KARTI KULLANIMINI ETKİLEYEN MAKROEKONOMİK DEĞİŞKENLER: 2018-2025 DÖNEMİ

Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi

Barış Berke KAPLAN

Ankara, 2026

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
BANKACILIK TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRKİYE'DE KREDİ KARTI KULLANIMINI ETKİLEYEN MAKROEKONOMİK DEĞİŞKENLER: 2018-2025 DÖNEMİ

Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi

Barış Berke KAPLAN

Proje Danışmanı
Prof. Dr. Mustafa Kadir DOĞAN

Ankara, 2026

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
DÖNEM PROJESİ DEĞERLENDİRME FORMU

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Enstitünüz İşletme Anabilim Dalı 25940199 numaralı tezsiz yüksek lisans öğrencisi Fatih ERDEM'in "TÜRKİYE'DE KREDİ KARTI KULLANIMINI ETKİLEYEN MAKROEKONOMİK DEĞİŞKENLER: 2018-2025 DÖNEMİ" adlı tezsiz yüksek lisans dönem projesi tarafımca değerlendirilmiş olup,

BAŞARILI ■

BAŞARISIZ □

bulunmuştur.

Dönem projesi danışmanı olarak, adı geçen öğrencinin notunun, dönem projesinin Enstitünüz Müdürlüğü'ne tesliminden önce *Öğrenci İşleri Bilgi Sistemi*'ne (OİBS) tarafımdan işlendiğini beyan ederim.

DÖNEM PROJESİ DANIŞMANI ONAYI

22.06.2026

Prof. Dr. Mustafa Kadir DOĞAN

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Prof. Dr. Mustafa Kadir DOĞAN danışmanlığında hazırladığım **TÜRKİYE'DE KREDİ KARTI KULLANIMINI ETKİLEYEN MAKROEKONOMİK DEĞİŞKENLER: 2018-2025 DÖNEMİ (Ankara, 2026)** adlı tezsiz yüksek lisans projemdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

22.06.2026

Barış Berke KAPLAN

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER i
GİRİŞ 1
BİRİNCİ BÖLÜM: 3
KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE 3
1.1. Para Kavramının Tarihsel Gelişimi 3
1.2. Kredi Kartı Nedir? Nasıl Ortaya Çıkmıştır? 4
1.3. Modern Kredi Kartının Doğuşu ve Gelişimi 6
1.4. Kredi Kartı Benimseme ve Kullanım Niyetinin Belirleyicileri: Teknoloji Kabul Modeli ve Tüketici Tercihleri 9
1.5. Kredi Kartının İşleyiş Mekanizması 11
1.5.1.Otorizasyon (Authorization) 11
1.5.2. Takas (Clearing) 12
1.5.3 Mutabakat (Settlement) 12
1.6. Kredi Kartı Piyasalarında Çift Taraflı Ağ Ekonomisi 13
1.7. Kredi Kartı Ağlarında Operasyonel Risk, Siber Güvenlik ve Sistemik Şok Yönetimi 14
İKİNCİ BÖLÜM: 16
KREDİ KARTI KULLANIMININ MAKROEKONOMİK DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ 16
2.1. Finansal Ekosistemde Kredi Kartlarının Rolü 16
2.2. Ekonomik Büyümenin Kredi Kartı Kullanımına Etkisi 18
2.3. Enflasyon ile Kredi Kartı Kullanımı İlişkisi 20
2.4. Faiz Oranlarındaki Değişimlerin Kredi Kartı Kullanımına Etkisi 21
2.5. Döviz Kuru Volatilitesi ile Kredi Kartı Harcamalarının İlişkisi 21
2.6. Makroekonomik Şoklar ve Temerrüt Riski 22
2.7. Davranışsal İktisat Açısından Kredi Kartı Kullanımı ve Ödeme Ayrışması 24
2.8. Tüketici Kredileri ve Finansal İstikrar: Temerrüt (NPL) Risklerinin Makroekonomik Temelleri 25
2.9. Makro İhtiyati Politikalar ve Kredi Kartı Piyasasına Yönelik Düzenleyici Çerçeve 27

2.10. Finansal Yenilikler, Dijital Cüzdanlar ve Yeni Nesil Ödeme Sistemlerinin İkame Etkisi 28
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: 30
VERİ SETİ, METODOLOJİ VE BULGULAR 30
3.1. Veri Setinin Oluşturulması 30
3.2. ADF Birim Kök Testi Nedir? 31
3.3. ARDL Modeli Nedir? 32
3.4. Bulgular 34
3.5. Sonuç ve Değerlendirme 37
KAYNAKÇA 42
ÖZET 47
ABSTRACT 49

GİRİŞ

İnsanlık, tarih boyunca hayatını kolaylaştırmak adına çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Geçmişte emek yoğun üretim yapısının hâkim olduğu süreçler, insan gücüne dayalı bir ekosistem oluşturmuştur. Bu ekosistemde zamanla karşılıklı alışverişi mümkün kılan takas yöntemleri ortaya çıkmıştır. Ancak takas sistemi karşılıklı değiş tokuşta stabil bir çözüm olamamıştır. Takas karşılığı alınan veya sunulan materyaller her koşulda aynı verimi karşılayamayabiliyordu. Bu ise alışverişte düzensizliğe ve tutarsızlığa yol açmaktaydı. Paranın icat edilme sebebinin başlangıç adımları da böylece oluşmuştur. Buna istinaden standart bir değer ihtiyacı duyan insanlık, başlarda bunu çeşitli nesne veya maddelerle yürütmüştür. İlerleyen süreçlerde, bölgeselden genele yayılan belirli değer karşılıklarının standardizasyona kavuşmasıyla birlikte alışveriş daha verimli çerçeve kazanmıştır.

Paranın ortaya çıkışı ve gelişimi yalnızca değer karşılığı olması boyutunda kalmamış, zamanla yeni ekonomik denklemler yaratmıştır. Artık paranın kazanımı, muhafazası, formu, aktarımı, kullanımı ve amaçları gibi pek çok açıdan ele alınıp yeni yöntemler geliştirilmesi gerekmiştir. Para daha makroekonomik boyut kazanıp sadece araç olarak değil kitlelerin ekonomik davranış belirleyicisi haline gelmiştir. Bu durum ise ekonomiye dayalı kuruluşların ortaya çıkışına vesile olmuştur. Günümüzde ise finansal teknolojilerin gelişimiyle para süreçleri çok daha küresel ve karmaşık bir hal almıştır. Paranın formu yalnızca nakdi olmaktan çıkıp kartlı ve dijital sistemlere doğru evrilmiştir. Böylece zamandan ve mekândan bağımsız bir tüketim modeli şekillenmiştir.

Bu sistemlerden biri olan kredi kartları, bireylere tüketim harcamalarında esneklik sağlarken borçlanmaları noktasında da çeşitli esneklikler sunmaktadır. Bu bağlamda tüketim davranışları üzerinde etkili olan ekonomik büyüme, faiz oranları, jeopolitik gelişmeler, enflasyon gibi makroekonomik değişkenlerin incelenmesi önem

kazanmaktadır. Bu çalışma, Türkiye'de kredi kartı kullanımını etkileyen makroekonomik değişkenleri analiz ederek, finansal davranışların makroekonomik denklemlerle olan ilişkisini 2018-2025 yılları çerçevesinde ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada ilgili değişkenlerin etkisinin uluslararası teamüllerle uyumlu ilerleyip ilerlemediğini belirlemek için çeşitli veri analiz yöntemlerine başvurulmuştur. Kredi kartı kullanımı üzerindeki kısa ve uzun dönemli etkileri incelemek adına analiz döneminde Türkiye'deki önemli kırılımlar ARDL modeli ile işlenmiştir. Verilerin kontrolünü sağlayarak analiz yapılabilirliğini tasdiklemek ve durağanlık özelliklerinin test edilmesi amacıyla da ADF modeli kullanılmıştır. Verilerin rasyonel sonuçlar vermesi açısından Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın EVDS veri merkezi ve Bankalararası Kart Merkezi raporlarından veriler alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM:

KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

1.1. Para Kavramının Tarihsel Gelişimi

Paranın icadından önce insanlar mal ve hizmetleri doğrudan takas ediyordu. Ancak bu sistem, iki tarafın da birbirinin elindeki mala ihtiyaç duyması gerekliliğinden dolayı verimsizdi. Bu durum "mal para" (commodity money) kavramını doğurdu. Terim olarak alınacak mal veya hizmet için ödemenin fiziksel bir öğe ile yapılması anlamını taşır. Böylece M.Ö. 9000'li yıllara gelindiğinde inek, koyun ve deve gibi canlı hayvanlar ilk değişim birimleri olarak kullanıldı. M.Ö. 1200 civarında Çin'de Kauri deniz kabukları ödeme aracı olarak yaygınlaştı. Bu kabuklar yüzyıllarca o kadar etkili olmuştur ki, Çince'de satın almak ve değer gibi kelimelerin kökeninde hala deniz kabuğu sembolü bulunur.

Zamanla taşınması zor olan malların yerine dayanıklı ve stabil birimlere ihtiyaç duyuldu. İşleyişin verimliliği için belli bir standardizasyon gerekiyordu. Çin, M.Ö. 1000 civarında deniz kabuklarının bronz ve bakır imitasyonlarını yapmaya başladı. Daha sonra kürek ve bıçak şeklinde metal paralar üretildi. Lidya, M.Ö. 600 civarında Kral Alyattes, tarihin ilk resmi madeni parasını bastırdı. Altın ve gümüş karışımından hazırlanan bu paralar, gerçekliğini tasdikleyen mühürlerle damgalanmıştı ve ticareti büyük ölçüde hızlandırdı.

Madeni paraların taşınması ağırlaştıkça kâğıt para çözümü ortaya çıktı: Çin, 7. yüzyılda, kağıt parayı ilk kullanan ülke oldu. Ancak 13. yüzyılda Ming Hanedanlığı döneminde aşırı para basımı nedeniyle hiperenflasyon yaşandı ve kağıt para bir

süreliğine terk edildi. Avrupa'da: 1661'de İsveç, ilk kağıt banknotları bastı. İngiltere'de ise kuyumcular, kendilerine emanet edilen altınlar karşılığında makbuz vermeye başladı. Bu makbuzlar zamanla elden ele dolaşarak bugünkü banknotların temelini oluşturdu. Bank of England 1694'te kurulduğunda bu sistemi resmileştirdi.

19. yüzyıla gelindiğinde, sanayileşen dünyada, para=altın bakış açısıyla Altın Standardı dönemi yaşandı. Paranın değeri, doğrudan sahip olunan altın miktarına bağlanıyor, dolayısıyla keyfi para basımını sınırlıyordu. Özellikle 1870-1914 yılları arasında, İngiltere öncülüğünde: Almanya, Fransa, Japonya, ABD gibi ülkeler resmi olarak Altın Standardına geçiş yaptı. 19. yüzyılda yaygınlaşmasının temel sebepleri arasında Sanayi Devrimi ile uluslararası ticarette yaşanan ciddi yükselişin payı büyüktür. Devletler açısından istikrarlı kur, disiplinli para politikası ve istikrarlı enflasyon gibi avantajları bulunan Altın Standardı, 1. Dünya Savaşı ile birlikte yavaş yavaş terk edilmeye başlandı. Bunun sebebi krizlerde esnekliği bulunmamasıydı. Devletler para basamıyor, savaş harcamalarını fonlayamıyordu.

Günümüze gelindiğinde, paralar artık fiziksel bir materyale dayalı değil; devletin gücüne ve halkın güvenine dayalıdır. Zamanla, paranın dijital dönüşüm süreci kapsamında 1940'larda ilk kredi kartları çıkmış; 1994'te ise internet üzerinden ilk alışveriş yapılmıştır.

1.2. Kredi Kartı Nedir? Nasıl Ortaya Çıkmıştır?

Kredi kartı, modern finans sisteminin en karmaşık ve en yaygın kullanılan araçlarından biri olup, sosyal ve ekonomik etkileri önemli ölçüde hissedilmektedir. Makroekonomik açıdan kredi kartları, paranın dolaşım hızını arttıran; tüketimi zamana yayarak hanehalkı likidite kısıtlarını esneten ve kayıt dışı ekonomiyi kayıt altına alan stratejik araçlar haline gelmiştir. Finansal literatürde kredi kartı; ihraççı kurumun

(çoğunlukla banka), kart hamiline belirli bir limit dahilinde mal ve hizmet alımı veya nakit çekimi için sunduğu; geri ödemenin belli bir vadeye yayılabildiği ve ödenmeyen bakiyenin faizlendirilerek kredilendirilebildiği bir ödeme aracı ve kredi sözleşmesi olarak tanımlanır.

Kredili alışverişin kökleri 19. yüzyılın sonlarına, ABD'deki tarım ve perakende ortamına dayanır. O dönem için kredi, satıcı ile alıcı arasındaki kişisel tanışıklığa dayanan gayri resmi bir anlaşma niteliğindeydi. Ancak kentlerin büyümesi ve ticaretin daha anonim hâle gelmesi, bu tür kişisel güven yerine geçebilecek sembolik araçların ortaya çıkmasını zorunlu kıldı.

1920'lerde özellikle büyük mağazalar ve petrol şirketleri, sürekli müşterilerine metal jetonlar veya markalarının basılı olduğu kartlar vermeye başladılar. Bu dönemin en ileri teknolojilerinden biri, Farrington Manufacturing Co. tarafından 1928'de geliştirilen "Charga-Plate" idi. Charga-Plate, askeri kimliklere benzeyen ve üzerinde müşterinin adı ile adresinin kabartmalı olarak yer aldığı metal bir plakaydı. Müşteri mağazaya geldiğinde kasiyer plağı alır, mürekkepli bir şerit içeren baskı makinesine yerleştirir ve üzerine müşterinin bilgilerini basardı. Bu uygulama, hem el yazısına bağlı hataları ortadan kaldırıyor hem de muhasebe süreçlerini hızlandırıyordu.

Charga-Plate sisteminin temel sorunu, bir mağazanın verdiği plaka yalnızca o mağazada veya aynı zincire bağlı mağazalarda geçerliydi. Sonuç itibariyle müşterilerin farklı mağazalara ait onlarca metal plakaları vardı. Bu durum, daha pratik ve verimli bir ödeme aracına duyulan ihtiyacı ortaya çıkardı.

1.3. Modern Kredi Kartının Doğuşu ve Gelişimi

Modern kredi kartı gelişiminin kırılım noktası, 1950 yılında Frank McNamara'nın New York'ta Major's Cabin Grill adlı restoranda yaşadığı meşhur cüzdanı unutma olayıyla ortaya çıktı. Nakit parası olmadığı için hesabı ödeyemeyen McNamara, eşinin gelip hesabı ödemesini bekledi. Bu utanç verici deneyim onun Diners Club'ı kurmasını adeta teşvik etti.

Diners Club, önceki uygulamalardan kritik bir farkla ayrılıyordu: Üçüncü taraf aracılığı. Diners Club, restoranlar (satıcılar) ile müşteriler (alıcılar) arasında aracı konumundaydı:

- Restoranlara ödemeyi garanti etti ve riskleri üstlendi.
- Karşılığında restoranlardan yaklaşık %7 civarında bir komisyon aldı.
- Kart sahiplerinden ise yıllık üyelik ücreti talep etti.

Bu model, ''Genel Amaçlı Ödeme Kartı'' fikrinin ilk örneklerinden biriydi. Başlangıçta kartlar kartondan üretiliyor ve arka yüzlerinde üye restoranların listesi yer alıyordu. Ayrıca Diners Club, müşterilerden ay sonunda ekstresiyle birlikte borcun tamamını ödemeleri bekliyordu.

Diners Club'ın başarısı bankaların da dikkatini çekmişti. Bankalar için en büyük engel ise işyerleri, kart kullanıcılarının sayısının yetersiz olduğu için kart kabul etmiyor; tüketiciler ise kartın geçerli olduğu yerler kısıtlı olduğu için kart almıyordu. Bu döngüyü kırmak amacıyla Bank of America, 1958'de tartışmalı bir hamleyle "Fresno Drop" operasyonunu gerçekleştirdi. Kaliforniya'nın Fresno kentindeki 60.000 müşteriye, talep etmemelerine rağmen önceden onaylanmış ve aktif hale getirilmiş BankAmericard (bugünkü Visa) kredi kartlarını posta yoluyla gönderdi. Bu agresif

strateji, hızla büyük bir kart sahibi kitlesi oluşturarak işletmeleri de sisteme dâhil olmaya zorladı.

BankAmericard, ilk ‘’Döner Kredili Kart’’ olarak öne çıktı. Tüketicilere borcun tamamını ödemek yerine asgari ödemeyi yapma ve kalan bakiyeyi faiz karşılığında devretme imkânı sundu. Bu model, bankalara önemli bir faiz geliri kapısı açtı. Rakip bankalar Bank of America'nın tekeline karşı 1966'da birleşerek Interbank Card Association (ICA) adlı kuruluş kurdular; bu birlik daha sonra Master Charge (bugünkü Mastercard) adını aldı

1960'ların sonuna değin işlemler manuel baskı makineleri ve telefonla alınan sesli onaylarla yürütülüyordu; bu yöntemler ise güvenli değildi, dolandırıcılığa açıktı. 1960'ların sonunda, mühendis Forrest Parry'nin geliştirdiği manyetik şerit teknolojisi, kartların arkasına hesap numarası ve son kullanma tarihi gibi dijital verilerin kodlanmasına olanak sağladı. Bu yenilik, POS'larla birlikte saniyeler içinde onay alınmasını mümkün kıldı. Manyetik şerit, 1970'lerden 2000'lerin başına kadar sıkça kullanılıyordu ancak zamanla kopyalanma riskinin artması nedeniyle yerini EMV çip teknolojisine bıraktı. Modern kredi kartını diğer kartlı ödeme sistemlerinden ayıran temel özellikler şunlardır:

- Debit Kart (Banka Kartı): Debit kart ile yapılan harcama, anında tüketicinin banka hesabındaki vadesiz mevduattan düşülür. Kredi kartında ise harcama bankanın fonlaması vesilesiyle yapılır ve tüketici daha sonra ödemek üzere bu borcu üstlenir.
- Charge Kart (Harcama Kartı): Klasik American Express gibi Charge kartlarda tüketicinin ay sonunda borcun tamamını ödemesi zorunludur; borç bir sonraki aya devredilemez. Kredi kartlarında ise asgari ödeme tutarı ödendiği sürece kalan borç faizlendirilerek ötelenebilir.

Visa, Mastercard gibi bir kart altyapısı platformu kart hamilleri ile işyerlerini bir araya getirir; platformun değeri her iki taraftaki kullanıcı sayısının artmasıyla doğru orantılı olarak yükselir; buna **Ağ Etkisi** denmektedir. Teknik olarak işyerleri, müşterilerinden kartlı işlem talebi geldiği, karta sahip oldukları için kart kabul eder; müşteriler ise işyerlerinde kartlı ödeme geçerli olduğu için kart alır. Bu dengeyi kurabilmek için özellikle ilk aşamalarda güçlü teşviklere ihtiyaç vardı. Çözüm olarak örneğin tüketicilere kart kullanımı karşılığında çeşitli ödüller (puan, mil, cashback) verilir ve genelde işlem ücreti alınmaz; işyerlerinden ise her işlem için ücret tahsil edilir. Ekonomik dengenin sağlanmasında temel araç takas komisyonudur. Bir kredi kartı işlemi gerçekleştiğinde, işyerinin anlaşmalı bankası, tüketicinin bankasına belirli bir oran (örneğin işlem tutarının %1.5'i) kadar ödeme yapar.

Baxter'ın (1983) çalışmasına göre takas komisyonunun temel amaçları şunlardır:

- Maliyet Transferi: İhraççı banka (Issuer), kredi riski, fonlamanın maliyeti, kart basımı, dolandırıcılık takibi ve faizsiz ödeme dönemi gibi maliyetleri sürdürülebilir hale getirir.
- Talep Dengeleme: Takas komisyonları olmasaydı ihraççı bankalar bu maliyetleri tüketicilere yüksek yıllık ücretler şeklinde yansıtmak zorunda kalırdı; bu da kart kullanımını azaltırdı. Ancak şuan, işyeri gelirinin bir kısmı ihraççıya aktarılır ve tüketicinin kart kullanım maliyeti minimize edilir, hatta yukarıda bahsedilenler gibi çeşitli ödüllerle negatif maliyete çekilebilir.

Tüketicilerin kredi kartı kullanımına yönelik niyetlerini belirleyen unsurlar, modern finansal sistemin evrimiyle birlikte yalnızca ekonomik değil, psikolojik boyutlarda da derinleşmiştir. Kredi kartlarının "nakitsiz toplum" hedefine giden yolda temel bir araç haline gelmesi, yalnızca bir ödeme kolaylığı sunmasından değil, aynı

zamanda tüketicilerin finansal davranışlarını kökten şekillendiren bir unsur da olmasından kaynaklanmaktadır. Tüketiciler, kredi kartlarını tercih ederken bu araçları sadece bir ödeme yöntemi olarak değil, aynı zamanda kısa vadeli bir finansman ve likidite yaratma mekanizması olarak da değerlendirmektedir. İhraççı bankaların ve ödeme sistemleri sağlayıcılarının uyguladığı sadakat programları, mil ve puan sistemleri, kredi kartı kullanımını rasyonel ve avantajlı bir tüketim kararına dönüştürmüştür. Ayrıca, kredi kartı pazarının büyümesiyle birlikte tüketicilerin birden fazla karta sahip olması ve bu kartlar arasında harcama profillerine göre geçiş yapma eğilimi, bankacılık sektöründeki rekabeti artırarak ürün çeşitliliğini zorunlu kılmıştır. Bu gelişen pazarda finansal okuryazarlık seviyesi de borçlanma kararlarında kritik bir rol oynamaktadır; finansal bilgi düzeyi yüksek tüketiciler faiz yükünden kaçınarak kredi kartını yalnızca işlem motivasyonuyla kullanırken, bu bilince sahip olmayan kitlelerde borç devri (revolving debt) ve asgari ödeme alışkanlıkları artış göstermektedir. Tüm bu unsurlar, kredi kartlarının gelişim sürecinin sosyo-ekonomik faktörlerin de devreye girdiği oldukça karmaşık bir yapıya dönüştüğünü kanıtlamaktadır.[1]

1.4. Kredi Kartı Benimseme ve Kullanım Niyetinin Belirleyicileri: Teknoloji Kabul Modeli ve Tüketici Tercihleri

Kredi kartlarının modern finansal sistem içerisindeki penetrasyon hızı, yalnızca makro düzeydeki kurumsal arz süreçleriyle değil, mikro düzeydeki tüketici kabul ve benimseme dinamikleriyle de doğrudan ilişkilidir. Literatürde tüketicilerin kredi kartı kullanma niyetlerini belirleyen faktörler incelenirken, Teknoloji Kabul Modeli

[1] H. Amin, "Determinants of Consumers' Intention to Use Credit Card", *Asian Journal of Economics and Banking*, 4(3), 2020, s. 105-110, https://www.emerald.com/ajeb/article/4/3/105/19524/Determinants-of-consumers-intention-to-use-credit, (Erişim Tarihi: 11.03.2026).

(Technology Acceptance Model) referans alınmaktadır. Bu yaklaşıma göre, bireylerin bir finansal teknoloji enstrümanını benimseme kararı; "algılanan fayda" (perceived usefulness) ve "algılanan kullanım kolaylığı" (perceived ease of use) olmak üzere iki temel unsur üzerine kuruludur. Kredi kartı özelinde algılanan fayda; nakit kısıtlarını zamansal olarak esnetme gücü, acil nakit ihtiyaçlarına anında yanıt verebilme kapasitesi ve fiziki nakit taşıma zorunluluğunu ortadan kaldırması olarak görülmektedir. Algılanan kullanım kolaylığı ise POS cihazları, temassız ödeme protokolleri ve mobil cüzdan entegrasyonları sayesinde işlem sürelerinin milisaniyeler düzeyine inmesiyle desteklenmektedir.

Tüketicilerin kredi kartı ihraççıları ve belirli kart markaları arasındaki seçim süreçleri ise "geçiş davranışları" çerçevesinde şekillenmektedir. Kart pazarındaki yoğun rekabet ortamında bankalar; üyelik ücreti politikaları, taksitlendirme opsiyonları ve sadakat programları (puan, mil, nakit iadeleri) vasıtasıyla tüketicilerin kendi platformlarında kalmasını sağlamaya çalışmaktadır. Ancak finansal okuryazarlık seviyesi, bu benimseme ve kullanım kalıpları üzerinde asimetrik bir etkiye sahiptir. Finansal bilgi düzeyi yüksek olan rasyonel tüketiciler, kredi kartını öncelikli olarak bir işlem aracı şeklinde konumlandırıp faiz maliyetine katlanmadan borçlarını vade tarihlerinde tamamen kapatırken; finansal okuryazarlığı görece düşük olan kitleler kartı bir borçlanma mekanizması olarak kullanma eğilimindedir. Bu durum, kart kullanım niyetinin ardındaki sosyo-ekonomik ve psikolojik motivasyonların birbirinden farklı bir yapı barındırdığını göstermektedir.[2]

[2] Financial Conduct Authority (FCA), "Review of Credit Card Literature", https://www.fca.org.uk/publication/market-studies/review-credit-card-literature.pdf, (Erişim Tarihi: 11.03.2026).

1.5. Kredi Kartının İşleyiş Mekanizması

Bir kredi kartı işleminin saniyeler içinde tamamlanması, arka planda işleyen milisaniyelik veri akışı ve katı standartlara bağlıdır. Bu süreç üç ana aşamada incelenir: Otorizasyon, Takas ve Mutabakat.

1.5.1.Otorizasyon (Authorization)

Otorizasyon, işlemin anlık olarak onaylandığı veya reddedildiği aşamadır; bu noktada para el değiştirmez, yalnızca miktar bloke edilir.

- Veri Yakalama: Kart hamili kartını terminale(POS) okutur. Terminal, karttaki çip veya manyetik şeritten veriyi okur.
- Mesaj Oluşturma (ISO 8583): Terminal, veriyi ISO 8583 formatında bir mesaja dönüştürür.
- ISO 8583 Standardı: Finansal mesajlaşmanın küresel dilidir. Örnek bir mesaj şu bölümlerden oluşur:
    - MTI (Message Type Indicator): Mesajın türünü belirtir. Örn: 0100 (Otorizasyon İsteği).
    - Bitmap: Bitmap şunu söyler: Bu mesajın içinde hangi bilgiler var, hangileri yok? Bir kart işleminde, kart numarası var mı? tutar var mı? tarih var mı? işyeri kodu var mı? şeklinde analizler yapar.
    - Data Elements (DE): Verinin tamamıyla kendisidir. Örneğin: DE2= Kart Numarası/PAN, DE4= Tutar, DE18= MCC - İş yeri Kategori Kodu.

- Yönlendirme (Routing): Mesaj, edinen bankaya (Acquirer) ulaşır. Bu banka, kart numarasının ilk 6 hanesi aracılığıyla kartın hangi altyapıya (Visa/Mastercard) ait olduğunu belirleyip mesajı o ağa yönlendirir.
- İhraççı Kontrolü: Ödeme ağı mesajı ihraççı bankaya iletir. İhraççı bankada şu kontroller yapılır: kart aktifliği, çalıntı/kayıp bildirimi durumu, limit yeterliliği, CVV/CVC doğruluğu, PIN veya biyometrik doğrulama.
- Cevap Dönüşü: İhraççı banka bir cevap kodu (Response Code - DE39) üretir; örneğin 00 (Onay), 05 (Ret - Onaylanmadı), 51 (Yetersiz Bakiye) gibi kodlar terminale aynı yolla geri döner.

1.5.2. Takas (Clearing)

Kimin kime ne kadar borçlu olduğu belirlenir. Gün sonunda toplu olarak yapılır. İşyerleri gün içinde yaptıkları işlemleri bankalarına bildirir Visa mı Mastercard mı şeklinde işlemleri ayırır, hangisine ne kadar borç var hesaplar. Takas = Hesaplaşma listesi denebilir.

1.5.3 Mutabakat (Settlement)

Asıl para hareketleri burada gerçekleşir. Takas sonucunda ortaya çıkan net tutarlar 1–2 iş günü sonra Merkez Bankası'nın mutabakat hesapları üzerinden bankalar arasında gerçek para transferiyle ödenir.

1.6. Kredi Kartı Piyasalarında Çift Taraflı Ağ Ekonomisi

Modern kredi kartı endüstrisi, geleneksel tek taraflı piyasa modellerinden farklı olarak "çift taraflı piyasalar" (two-sided markets) teorisi üzerinden işlemektedir. Bu piyasa yapısında, Visa veya Mastercard gibi ödeme ağları, birbiriyle doğrudan etkileşime giren iki farklı müşteri grubunu (kart sahipleri ve üye işyerleri) aynı platform üzerinde buluşturmaktadır. Bir ağ platformunun değeri, her iki taraftaki kullanıcı sayısının eş zamanlı olarak artmasıyla orantılı biçimde yükselir; literatürde bu duruma "çapraz ağ dışsallığı" (cross-network externality) adı verilmektedir. İşyerleri, geniş bir tüketici kitlesine ulaşabilmek ve satış hacimlerini artırabilmek amacıyla kart kabul altyapılarını kurarken; tüketiciler ise kartın geçerli olduğu geniş bir üye işyeri ağı bulunduğu için kredi kartı talep etmektedir.[3]

Bu hassas dengenin sağlanması ve sistemin sürdürülebilirliği, takas komisyonu mekanizması ile güvence altına alınmaktadır. Baxter (1983) tarafından literatüre kazandırılan temel modele göre, takas komisyonu bir gelir kapısı olmaktan ziyade, maliyet transferi ve talep dengeleme aracıdır. İhraççı bankalar, kart basımı, dolandırıcılıkla mücadele ve faizsiz ödeme dönemi gibi yüksek operasyonel maliyetleri üstlenmektedir. Eğer bu maliyetler doğrudan tüketicilere yansıtılsaydı, yüksek yıllık aidatlar sebebiyle kart talebi ciddi ölçüde düşerdi. Bunun yerine sistem, işyerlerinden tahsil edilen işlem ücretlerinin bir kısmını ihraççı bankaya aktararak maliyetleri dengeler ve tüketicilere sunulan ödül programları (cashback, mil) ile talebi maksimize eder.[4]

[3] Financial Conduct Authority (FCA), "Review of Credit Card Literature", https://www.fca.org.uk/publication/market-studies/review-credit-card-literature.pdf, (Erişim Tarihi: 27.03.2026).

[4] Visa Inc., "The Impact of Payment Cards on Economic Growth", *Visa Global Research Report*, 2016, s. 8-15, https://usa.visa.com/content/dam/VCOM/regional/na/us/visa-everywhere/documents/the-impact-of-payment-cards-on-economic-growth.pdf, (Erişim Tarihi: 27.03.2026).

1.7. Kredi Kartı Ağlarında Operasyonel Risk, Siber Güvenlik ve Sistemik Şok Yönetimi

Kredi kartı sistemlerinin saniyeler düzeyinde işleyen küresel veri ve fon akışı, sistemi siber tehditlere, operasyonel kesintilere ve teknolojik altyapı çöküşlerine karşı son derece hassas bir hale getirmektedir. Finansal istikrar literatüründe operasyonel riskler, uzun süre bankacılık faaliyetlerinin ikincil bir unsuru olarak görülmüş olsa da, dijitalleşmenin perakende ödemelerdeki payının %90'ları aşmasıyla birlikte ciddi sorunlar yaratma potansiyeline sahip birer birincil risk unsuru olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Ödeme sistemlerinin veri aktarım dili olan ISO 8583 mesajlaşma protokolleri, clearing (takas) yerleri ve merkez bankası nezdindeki mutabakat sistemleri arasındaki dijital köprüler, herhangi bir teknik veya siber kesinti durumunda reel sektör işlemlerinin anında kitlenmesine yol açabilecek niteliktedir.

Siber güvenlik harcamalarının ve operasyonel süreklilik standartlarının finansal kuruluşlar üzerindeki maliyet yükü, kredi kartı ekosisteminin çift taraflı piyasa yapısındaki fiyatlama dengelerini de doğrudan etkilemektedir. PCI-DSS (Payment Card Industry Data Security Standard) gibi küresel veri güvenliği standartlarına uyum sağlamak, ihraççı bankalar için yüksek sabit maliyetler doğurmakta; bu maliyetler ise dolaylı olarak takas komisyonları ve üye işyeri işlem ücretleri üzerinden perakende fiyatlara yansıtılmaktadır. Makroekonomik boyutta, organize siber dolandırıcılık faaliyetleri ve veri ihlalleri, tüketicilerin finansal sisteme olan güvenini sarsarak dijital ödeme penetrasyonunu yavaşlatma ve ekonomiyi yeniden yüksek operasyonel maliyetli nakit kullanımına döndürme riski taşımaktadır. Türkiye bağlamında, Bankalararası Kart Merkezi (BKM) bünyesinde işletilen yerli kart şeması TROY'un ve ulusal siber savunma altyapılarının geliştirilmesi, siber risklerin yaratabileceği dış finansal şoklara

karşı makro düzeyde bir egemenlik tesis etme stratejisinin bir yansıması olarak değerlendirilmelidir.

İKİNCİ BÖLÜM:

KREDİ KARTI KULLANIMININ MAKROEKONOMİK DEĞİŞKENLERLE İLİŞKİSİ

2.1. Finansal Ekosistemde Kredi Kartlarının Rolü

Literatürde kredi kartı kullanımını açıklayan iki temel motivasyon öne çıkmaktadır: işlem kolaylığı ve borçlanma ihtiyacı. İşlem kolaylığı motivasyonu; nakit taşıma maliyetinden kaçınma(shoe-leather cost), ödeme güvenliği ve promosyonlar gibi unsurlara dayanırken, borçlanma motivasyonu gelir ile harcama zamanlaması arasındaki oluşabilecek sıkışıklığı gidermeyi ve böylece tüketimi dengelemeyi amaçlamaktadır. Bu motivasyonların her ikisi de makroekonomik koşullardaki değişimlere oldukça duyarlıdır. Ekonomik genişleme dönemlerinde işlem motivasyonu ön plana çıkarken, durgunluk ve yüksek enflasyon dönemlerinde borçlanma motivasyonu baskın hale gelebilmektedir.

Makroekonomik faktörler, bankaların doğrudan kontrol edemediği ancak kredi hacmi ve risk düzeyi üzerinde belirleyici rol oynayan dışsal unsurlardır. Bu bağlamda faiz oranları, enflasyon, döviz kuru oynaklığı ve jeopolitik riskler yalnızca toplam harcama düzeyini değil, harcamanın bileşimini, kredi geri dönüşlerini ve finansal istikrarı da etkilemektedir.[5]

[5] European Central Bank (ECB), "The Social and Private Costs of Retail Payment Instruments", https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp131.pdf, (Erişim Tarihi: 09.04.2026).

Kredi kartlarının finansal ekosistemdeki rolü, bireysel tüketim alışkanlıklarının ötesine geçerek makroekonomik istikrarı ve para politikasının aktarım mekanizmalarını doğrudan etkileyen bir boyuta ulaşmıştır. Avrupa Merkez Bankası (ECB) ve Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) gibi kurumların ödeme sistemleri üzerine yürüttüğü çalışmalar, kartlı ödemelerin nakit kullanımına kıyasla işlem maliyetlerini büyük ölçüde düşürdüğünü ve ekonomik şeffaflığı arttırdığını vurgulamaktadır. Finansal ekosistemde kredi kartları, hanehalkı likidite kısıtlarını hafifleterek tüketim dalgalanmalarını hafifletme işlevi görmektedir. Literatürde bir tür "ödeme aracı şoku" olarak da tanımlanabilen kredi kartlarının hızla yaygınlaşması, bankacılık sistemine sağlanan anlık veri akışını güçlendirerek kredi risk modellerinin çok daha hassas bir şekilde oluşturulmasına imkân tanımaktadır. Ancak bu ekosistemin sürdürülebilirliği, makroekonomik konjonktür ile tüketicilerin geri ödeme kapasitesi arasındaki dengeyle doğrudan ilişkilidir. Özellikle kredi kartı faizlerinin ve asgari ödeme tutarlarının, tüketiciler üzerinde bir kolaylık algısı yarattığı ve bireylerin borçlarını ödeme sürelerini uzatarak uzun vadeli borç sarmallarına girebildikleri literatürde sıklıkla tartışılan bir risktir. Dolayısıyla, kredi kartlarının finansal sistemdeki mevcut rolü; bir yandan ekonomik aktiviteyi destekleyip kuvvetlendiren güçlü bir kaldıraç iken, diğer yandan hanehalkı borçluluğu üzerinden finansal kırılganlıkları tetikleyebilecek çift yönlü bir nitelik taşımaktadır.

Kredi kartı ekosistemi, merkez bankalarının uyguladığı para politikası kararlarının reel ekonomiye aktarılmasında kritik bir aktarım kanalı işlevi görmektedir. Merkez bankaları enflasyonist baskıları kontrol altına almak adına politika faiz oranlarında artışa gittiğinde, bu sıkılaşma adımlarının kredi pazarlarına ne ölçüde ve ne kadar sürede yansıdığı "faiz geçişkenliği" (interest rate pass-through) kavramı ile analiz edilmektedir. Geleneksel kredi türlerinde (konut veya taşıt kredileri gibi) faiz geçişkenliği görece daha hızlı ve doğrusal bir seyir izlerken, kredi kartı pazarında faiz

oranlarının kurumsal ve yapısal faktörler nedeniyle asimetrik ve gecikmeli bir tepki verdiği gözlemlenmektedir. Bu durum, sıkı para politikası dönemlerinde tüketim harcamalarının aniden baskılanmasını engelleyerek makroekonomik sistem üzerinde bir esneklik yaratmaktadır.[6]

Kredi kartı faizlerinin politika faizlerine karşı gösterdiği bu direnç veya esneklik payı, hanehalkının harcama direncinin arkasındaki temel dinamiklerden biridir. Tüketiciler, politika faizleri ve genel borçlanma maliyetleri yükselse dahi, kredi kartı limitlerini açık bir likidite kaynağı olarak kullanmaya devam edebilmektedir. Özellikle yüksek enflasyonist beklentilerin hâkim olduğu ekonomilerde, gelecekteki fiyat artışlarından kaçınmak isteyen bireyler, kart faizlerindeki artışa rağmen harcamalarını öne çekmeyi rasyonel bir adaptasyon stratejisi olarak görmektedir. Finansal kuruluşların fonlama maliyetleri ile kart kullanıcılarına uyguladıkları akdi ve gecikme faiz oranları arasındaki bu dinamik denge, makroekonomik şokların hanehalkı bilançolarına geçiş hızını doğrudan belirlemektedir.

2.2. Ekonomik Büyümenin Kredi Kartı Kullanımına Etkisi

Ekonomik büyüme, hanehalkı gelirlerini, istihdam olanaklarını ve tüketici güvenini artırarak kredi kartı kullanımını doğrudan ve dolaylı yollarla etkileyen temel bir makroekonomik değişkendir. Ancak bu etki doğrusal değildir; gelir düzeyi, demografik yapı ve ekonomik döngünün evresine bağlı olarak farklılaşmaktadır. Ekonomik canlılık tüketim talebini artırarak kartlı işlem hacmini yükseltirken, kart

[6] Financial Conduct Authority (FCA), "Review of Credit Card Literature", sf. 42-45, https://www.fca.org.uk/publication/market-studies/review-credit-card-literature.pdf, (Erişim Tarihi: 09.04.2026).

kullanımının artması da paralel olarak büyümeyi desteklemektedir. Uluslararası çalışmalar, kartlı ödemelerin lojistik maliyetleri azaltarak ve tüketici erişimini genişleterek GSYİH üzerinde anlamlı bir katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Ancak ekonomik büyümenin kredi kartı kullanımı üzerindeki etkisi, gelir grupları arasında aynı çizgide ilerlememektedir. Yüksek gelirli bireyler, özellikle büyüme dönemlerinde harcama esnekliğine sahip olup kartı daha çok ödeme kolaylığı ve kampanyalar için kullanmaktadır. Buna karşılık düşük gelirli gruplar, enflasyonist baskıların da etkisiyle temel ihtiyaçlarını karşılamak için kredi kartı kullanımını daha fazla arttırmaktadır. Yüksek gelirli tüketicilerin borç çevirme oranlarının sınırlı kaldığını, düşük gelirli gruplarda ise kredi kartı borç stokunun belirgin şekilde arttığını göstermektedir.[7]

Ekonomik büyüme ile kredi kartı işlem hacmi arasındaki karşılıklı ilişki, uluslararası ödeme ağları ve finansal kuruluşlar tarafından yapılan kapsamlı ampirik çalışmalarla net bir şekilde ortaya konulmuştur. Küresel çapta gerçekleştirilen analizler, kredi kartı penetrasyonundaki her %1'lik artışın, ülkelerin gayrisafi yurt içi hasılalarına (GSYİH) ve özel tüketim harcamalarına istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir katkı sağladığını göstermektedir. Bu büyüme ivmesi; nakit işlemlerin yarattığı kayıt dışı ekonominin daraltılması, ödeme sistemlerinde tam güvenliğin sağlanması ve ticari işlemlerin hızlanması gibi alanlar üzerinden gerçekleşmektedir. Yakın geçmişte tüm dünyayı etkileyen Covid-19 pandemisi sonrasında, küresel ekonomilerin hızla toparlanma sürecinde kredi kartlarının ve temassız ödeme teknolojilerinin oynadığı rol oldukça belirleyici olmuştur. Pandemi sonrası dönemde tüketicilerin dijitalleşme eğilimlerinin kalıcı hale gelmesi, elektronik ticaret hacimlerini rekor seviyelere taşımış; kredi kartları ekonomik büyümenin yeniden canlanması için en kritik finansal araçlardan biri konumuna yükselmiştir. Ayrıca ödeme kartları yalnızca mevcut

[7] Consumer Bankers Association (CBA), "From the CBA Data Desk: Credit Cards Helped Fuel Post-Pandemic Recovery", 2023, https://consumerbankers.com/blog/from-the-cba-data-desk-credit-cards-helped-fuel-americas-fastest-post-pandemic-recovery/, (Erişim Tarihi: 18.04.2026).

ekonomik aktiviteyi kolaylaştırmakla kalmamış, aynı zamanda finans, sigorta ve perakende teknolojileri sektörlerinde yeni istihdam alanlarının yaratılmasını destekleyerek makroekonomik genişlemeye yapısal bir katkı sunmuştur. Güçlü ve istikrarlı bir ekonomik büyüme trendi, hanehalkının gelecekteki gelir beklentilerini iyileştirdiği için bireyleri kredi kartı limitlerini daha yoğun kullanmaya teşvik eden bir güven ortamı yaratmaktadır.

2.3. Enflasyon ile Kredi Kartı Kullanımı İlişkisi

Enflasyon, tüketicilerin farklı zamanlarda harcama kararlarını köklü biçimde değiştirebilen temel bir makroekonomik faktördür. Kredi kartı kullanımı üzerindeki etkisi kısa ve uzun vadede farklı durumlarla ortaya çıkmaktadır. Yüksek enflasyon ortamlarında tüketiciler, gelecekte fiyatların daha da artacağı beklentisiyle harcamalarını öne çekme eğilimi gösterir. Kredi kartları bu davranışı finanse eden en işlevsel araçlardan biridir. Özellikle dayanıklı tüketim mallarında bu etki belirgin olmaktadır. Enflasyonist ülkelerde kredi kartları, tüketiciler tarafından kısa vadede satın alma gücünü koruyan bir araç olarak algılanmaktadır.

Enflasyon kalıcı hale geldiğinde ise kredi kartları, lüks harcamalardan ziyade temel ihtiyaçları finanse etmek için kullanılan bir nakit kaynağına dönüşür. Ancak faiz oranlarının yükseldiği bir ortamda bu durum borcun yinelenmesi riskini artırmaktadır. Tüketiciler artan faiz maliyetleri nedeniyle borçlarını çevirmekte zorlanabilmektedir. Hatta borcu çevirmek için birden fazla bankadan diğer bankalardaki borçlarını ikame etmek amacıyla yeni borç altına girebilmektedirler. Ampirik çalışmalar enflasyon ile

kredi riski arasında güçlü ve pozitif bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Enflasyon arttıkça borçluların kredi geri ödeme oranlarının düştüğü görülmektedir.[8]

2.4. Faiz Oranlarındaki Değişimlerin Kredi Kartı Kullanımına Etkisi

Faiz artışları kredi kartı harcamalarını hızlı ve güçlü biçimde baskılarken, faiz indirimlerinin harcamaları artırıcı etkisi özellikle belirsizlik dönemlerinde sınırlı kalmaktadır. Bu durum para politikasının asimetrik çalışabildiğini göstermektedir. Faiz artışları keyfi harcamaları baskılarken temel ihtiyaç harcamaları görece daha az etkilenmektedir. Tüketiciler pahalı hizmetler yerine temel tüketim kalemlerine yönelmektedir. Yüksek gelirli bireyler faiz artışlarına karşı tüketimi erteleme esnekliğine sahipken, düşük gelirli bireyler temel ihtiyaçlar nedeniyle borçlanmaya devam etmek zorunda kalmaktadır.

2.5. Döviz Kuru Volatilitesi ile Kredi Kartı Harcamalarının İlişkisi

Döviz kurları kredi kartı harcamaları, ticaret ve turizm üzerinde kritik bir etkiye sahiptir. Kur artışları ithal ürünleri pahalılaştırır, böylelikle reel harcamalar azalma eğilimi gösterirken nominal işlem hacmini arttırabilir. İthal ürünlerin pahalılaşması harcamaların maliyetini arttıracağından tüketicileri yerel alternatiflere

[8] Board of Governors of the Federal Reserve System, "Macroeconomic Determinants of Consumer Credit Delinquency", *Finance and Economics Discussion Series*, No. 2023-007, 2023, s. 11-18, https://www.federalreserve.gov/econres/feds/files/2023007pap.pdf, (Erişim Tarihi: 13.06.2026).

yönlendirebilmektedir. Döviz kuru oynaklığı ise belirsizliği artırarak hem yatırımları hem de tüketimi baskılamaktadır.

2.6. Makroekonomik Şoklar ve Temerrüt Riski

Enflasyon ve faiz oranları gibi makroekonomik değişkenlerin oynaklığı, yalnızca kredi kartı harcama hacimlerini etkilemekle kalmaz; aynı zamanda temerrüt ve bireysel iflas oranlarını da doğrudan belirleyen kritik bir role sahiptir. Makroekonomik şokların hanehalkı bilançoları üzerindeki yıkıcı etkilerini inceleyen araştırmalar, işsizlik oranları ve enflasyondaki yukarı yönlü ivmelenmelerin kredi kartı geri ödeme risklerini anlamlı ölçüde artırdığını kanıtlamaktadır. Yüksek enflasyonist ortamlarda tüketicilerin reel gelirlerindeki hızlı erime, onları günlük ve zorunlu ihtiyaçlarını finanse edebilmek adına giderek artan oranlarda kredi kartı borçlanmasına itmektedir. İlginç bir şekilde, enflasyonist baskılara ve artan faiz maliyetlerine rağmen tüketici harcamalarının neden dirençli kaldığını araştıran çalışmalar; hanehalkının yüksek enflasyon beklentileri sebebiyle tüketimi erkene çekme davranışının, bir çeşit korunma stratejisi olarak oldukça güçlü olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan, merkez bankalarının enflasyonla mücadele amacıyla uyguladığı sıkılaştırıcı para politikaları sonucunda artan faiz oranları, kredi kartı borçlarının çevrilme maliyetini radikal biçimde yükseltmektedir; bu da özellikle yalnızca asgari ödeme yapabilen dar gelirli grupların temerrüde düşme olasılığını hızlandırmaktadır. Küresel bankacılık verileri kullanılarak geliştirilen öngörü modelleri, işsizlik ve enflasyon gibi makro değişkenlerin, kredi kartı pazarında yaşanabilecek potansiyel krizlerin en güçlü öncü göstergeleri olduğunu

doğrulamaktadır. Dolayısıyla, enflasyon ve faiz oranlarındaki dalgalanmalar, kredi kartlarını salt bir ödeme aracından çıkarıp, makroekonomik krizlerin hanehalkına yansıdığı temel bir şok emici (absorber) veya şok iletici (transmitter) mekanizmaya dönüştürmektedir.

Kredi kartlarının sunduğu esnek kredi özelliği, tüketicilere borçlarının tamamını ödemek yerine yalnızca belirli bir asgari tutarı (minimum payment) ödeyerek kalan bakiyeyi bir sonraki aya devretme esnekliği tanımaktadır. Ancak bu mekanizma, makroekonomik şoklar ve hanehalkı gelir yetersizlikleri ile birleştiğinde "kronik borçluluk" (persistent debt) sarmalını tetikleme riski taşımaktadır. İngiltere Finansal Davranış Otoritesi (FCA) ve finansal refah üzerine yapılan araştırmalar, uzun dönem boyunca sürekli olarak asgari ödeme yapan veya borç bakiyesini tam olarak kapatamayan tüketicilerin, ödedikleri yüksek faiz maliyetleri nedeniyle anapara borçlarını eritmekte zorlandıklarını ortaya koymaktadır. Bu durum, sistemik bir geri besleme döngüsü yaratarak bireyleri uzun vadeli bir borç tuzağına sürüklemektedir.

Kronik borçluluk seviyesinin makroekonomik ölçekte yükselmesi, hanehalkının finansal refahı ve psikolojik sağlığı üzerinde yıkıcı etkilere sahiptir. Borç stoku artan tüketiciler, harcanabilir gelirlerinin giderek daha büyük bir kısmını faiz ödemelerine ayırmak zorunda kaldıklarından, gelecekteki tüketim kapasitelerini ve tasarruf eğilimlerini kayda değer ölçüde yitirmektedirler. Bu durum, makro düzeyde toplam talep üzerinde uzun vadeli bir daraltıcı etki doğurma potansiyeline sahiptir. Ayrıca finansal stres ve kronik borçluluk yükü, işgücü piyasasındaki verimliliği düşürmekte ve sosyal güvence sistemleri üzerinde ek maliyetler yaratmaktadır. Dolayısıyla, kredi kartı harcamalarının kontrolsüz büyümesi ve borç devir oranlarının kronikleşmesi, kısa vadede ekonomik büyümeyi destekleyen bir kaldıraç gibi görünse de, uzun vadede finansal istikrarı ve sürdürülebilir refahı tehdit eden sistemik bir riske dönüşebilmektedir.

2.7. Davranışsal İktisat Açısından Kredi Kartı Kullanımı ve Ödeme Ayrışması

Klasik makroekonomik modeller, tüketicilerin harcama ve borçlanma kararlarını tamamen rasyonel beklentiler ışığında, fayda maksimizasyonu sağlayacak şekilde aldıklarını varsayar. Ancak kredi kartı ekosisteminde, davranışsal iktisat prensipleri devreye girmekte ve bu rasyonel beklenti teorisi sıkça sapmalara uğramaktadır. Kredi kartlarının en belirgin psikolojik etkisi, ödeme ayrışması olarak adlandırılan mekanizmadır. Nakit ödemelerde harcama anında hissedilen fiziksel ve psikolojik maliyet kredi kartı kullanımında tüketim ile ödeme anının zaman ve mekan olarak birbirinden kopması nedeniyle büyük ölçüde hafiflemektedir.

Bu durum, tüketicilerin harcama/tüketim yanılgısına düşmesine zemin hazırlar. Bireyler, bugünkü tüketimin anlık hazzını aşırı değerli bulurken, gelecekte katlanacakları faiz yükünü ve borç ödeme zorluğunu rasyonel olmayan bir biçimde küçümseme eğilimindedirler. Özellikle belirsizliğin ve enflasyonist beklentilerin yüksek olduğu makroekonomik şok dönemlerinde, tüketiciler bütçe kısıtlarını aşarak kredi kartlarını adeta ek bir gelir kalemi gibi konumlandırmakta ve zorunlu olmayan tüketim harcamalarını dahi borçlanarak finanse edebilmektedir. Bu davranışsal asimetri, makroekonomik göstergelerin neden tek başına tüketim alışkanlıklarını açıklamakta yetersiz kaldığını göstermektedir.[9]

[9] National Bureau of Economic Research (NBER), "The Psychology of Consumer Debt: Payment Decoupling and Pain of Paying", *NBER Working Paper Series*, No. w34195, 2024, s. 5-14, https://www.nber.org/papers/w34195, (Erişim Tarihi: 01.05.2026).

2.8. Tüketici Kredileri ve Finansal İstikrar: Temerrüt (NPL) Risklerinin Makroekonomik Temelleri

Kredi kartı kullanımının makroekonomik değişkenlerle olan ilişkisi, yalnızca genişleme ve büyüme odaklı değil; aynı zamanda finansal istikrar ve sistemik risk boyutuyla da incelenmelidir. Ekonomik şoklar, kredi kartı gecikme oranları ve takipteki alacaklar (NPL) üzerinde doğrudan belirleyici bir güce sahiptir. Enflasyonun yükseldiği, döviz kurlarının volatilite gösterdiği ve faiz oranlarının arttığı bir makroekonomik konjonktür, tüketicilerin borç geri ödeme kapasitelerini şiddetli biçimde olumsuz etkileyebilmektedir.

Yüksek faiz ortamlarında asgari ödeme tutarlarını dahi karşılamakta zorlanan hanehalkı, borcu borçla kapatma sarmalına girmekte ve kredi riski bankacılık bilançolarına negatif bir baskı olarak yansımaktadır. Ampirik literatür, işsizlik oranlarındaki artışlar ile kredi kartı temerrüt oranları arasında gecikmeli ancak son derece katı bir pozitif korelasyon bulunduğunu kanıtlamaktadır. Türkiye gibi gelişmekte olan piyasalarda, kredi kartlarının lüks tüketimden ziyade gıda, akaryakıt gibi temel ihtiyaçların finansmanında kullanılması, ekonomik daralma dönemlerinde temerrüt dalgalarının çok daha sert ve tabana yayılmış bir şekilde hissedilmesine neden olmaktadır.[10]

Makroekonomik şokların hanehalkı bilançoları üzerindeki yıkıcı etkileri, finansal kesimin aktif kalitesini doğrudan belirleyen dinamik bir süreçtir. Kredi kartı borç stokunun takipteki alacaklara (NPL) dönüşme hızı, makroekonomik literatürde "finansal kırılganlık döngüsü" kapsamında ele alınmaktadır. Özellikle yüksek

[10] J. R. Campbell ve ark., "Determinants of Credit Card Delinquency and Bankruptcy: Macroeconomic Factors", *Journal of Economics and Finance*, 2021, s. 45-53, https://www.researchgate.net/publication/225747154_Determinants_of_Credit_Card_Delinquency_and_Bankruptcy_Macroeconomic_Factors, (Erişim Tarihi: 01.05.2026).

enflasyonist baskıların nominal faiz artışlarıyla dizginlenmeye çalışıldığı istikrarsızlık dönemlerinde, hanehalkının borç edinme kapasitesi çift yönlü bir sıkışma ile karşı karşıya kalır. Bir yandan genel fiyatlar seviyesindeki sistematik yükseliş bireylerin harcanabilir reel gelirlerini eritirken, diğer yandan merkez bankalarının sıkılaştırıcı adımları akdi ve gecikme faiz oranlarını yukarı çekerek borcun sürdürülebilirliğini matematiksel olarak imkansız hale getirebilmektedir. Bu durum, rasyonel bir risk yönetimi yapamayan veya likidite kısıtları nedeniyle borç devretme mekanizmasına sığınan dar gelirli kitlelerin hızla temerrüt sınırına sürüklenmesine yol açmaktadır.

Ampirik çalışmalar, makroekonomik öncü göstergeler ile tüketici kredilerindeki bozulma oranları arasında asimetrik ve gecikmeli bir etkileşim olduğunu kanıtlamaktadır. İşsizlik oranlarındaki artışlar ve reel ücretlerdeki aşınmalar, kredi kartı temerrüt oranları ve bireysel iflas eğilimleri üzerinde en güçlü açıklayıcı güce sahip faktörlerdir. Gelişmekte olan piyasa ekonomilerinde kredi kartları, gelişmiş ekonomilerin aksine bir nakit yönetimi enstrümanı olmaktan ziyade, hanehalkı tarafından teminatsız bir borçlanma kanalı olarak konumlandırılmaktadır. Bu yapısal farklılık, finansal istikrar risklerinin boyutunu daha da büyütmektedir. Bankacılık sektörü açısından bakıldığında, teminat desteğinden yoksun olan kredi kartı portföylerindeki NPL(temerrüt) artışları, doğrudan zarar yazma süreçlerini tetiklemekte ve bankaların sermaye yeterlilik rasyoları üzerinde doğrudan negatif bir baskı oluşturmaktadır.

2.9. Makro İhtiyati Politikalar ve Kredi Kartı Piyasasına Yönelik Düzenleyici Çerçeve

Kredi kartı harcamalarının ve hanehalkı borç stokunun makroekonomik istikrar üzerindeki etkileri arttıkça, düzenleyici otoritelerin piyasaya yönelik müdahaleleri de yapısal bir değişim göstermiştir. Finansal literatürde, geleneksel ihtiyati denetim araçlarının sistemik riskleri engellemekte yetersiz kalması, "makro ihtiyati politikalar" adı verilen bütüncül bir düzenlemenin doğmasına zemin hazırlamıştır. Kredi kartı piyasası, bu politikaların doğrudan hedef aldığı alanların başında gelmektedir; çünkü temenatsız bir kredi türü olan kartlı borçlanmalar, finansal sistemde istikrarsızlık etkisi yaratmaya en elverişli kanallardan biridir.[11] Türkiye ekonomisinin 2018–2025 dönemi incelendiğinde, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) ile Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) tarafından yürütülen makro ihtiyati tedbirlerin, kredi kartı hacmi ve tüketici davranışları üzerinde belirleyici bir şok etkisi yarattığı görülmektedir.[12]

Bu kapsamda uygulanan temel makro ihtiyati araçlar; limit/gelir rasyolarının sıkılaştırılması, taksit sınırlandırmaları, asgari ödeme oranlarının yükseltilmesi ve bankaların maruz kaldığı risk ağırlıklarının artırılması şeklinde somutlaşmaktadır. Teorik düzeyde, kredi kartı taksit sayılarının azaltılması veya tamamen kaldırılması, tüketicilerin likidite kısıtlarını aniden daraltarak ikame etkisi yaratmakta ve bireyleri harcamalarını ertelemeye veya nakit alternatiflere yönelmeye zorlamaktadır. Benzer şekilde, asgari ödeme oranlarında yapılan yukarı yönlü ayarlamalar, döner kredi mekanizmasını kullanan borçluların nakit akışlarını doğrudan sarsarak kronik borçluluk

[11] Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), *Finansal Sektör Düzenlemeleri ve Tüketici Kredileri Analiz Raporu*, Ankara: BDDK Yayınları, 2024, s. 42-47.
[12] Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), *Finansal İstikrar Raporu*, Sayı 38, Ankara: TCMB, 2024, s. 12-19.

sarmalına giren kitlelerin harcama iştahını frenlemeyi amaçlamaktadır. Ancak gelişmekte olan piyasalarda bu tür idari ve finansal sıkılaştırma adımları, yüksek enflasyonist beklentilerin varlığı durumunda asimetrik sonuçlar üretebilmektedir.[13] Tüketiciler, regülasyonlar nedeniyle daralan limitlerine rağmen, gelecekte daha da sıkı tedbirlerin geleceği ya da fiyatların artacağı rasyonel endişesiyle mevcut kart kapasitelerini son sınırına kadar kullanma eğilimi (hoarding behaviour) gösterebilmektedir.[14] Dolayısıyla, makro ihtiyati politikaların kredi kartı harcamaları üzerindeki net aktarım gücü, piyasadaki genel makroekonomik beklentiler ile regülasyonların derinliği arasındaki rasyonel dengeye bağlı olarak şekillenmektedir.

2.10. Finansal Yenilikler, Dijital Cüzdanlar ve Yeni Nesil Ödeme Sistemlerinin İkame Etkisi

Finansal teknolojilerde (FinTech) yaşanan dönüşüm, bireysel ödeme sistemlerinin sınırlarını genişleterek kredi kartı pazarında yeni nesil ikameler ve tamamlayıcı mekanizmalar yaratmıştır.[15] Dijital cüzdan entegrasyonları, açık bankacılık protokolleri (open banking) ve "Şimdi Al, Sonra Öde" (BNPL) olarak kavramsallaştırılan mikro-finansman modelleri, geleneksel kredi kartı harcama kalıplarını yapısal bir evrime tabi tutmaktadır. Makroekonomik açıdan bu yenilikler, paranın dolaşım hızını daha önce görülmemiş bir seviyeye çıkarırken, hanehalkının likiditeye erişim maliyetini dramatik ölçüde düşürmektedir. BNPL gibi sistemler, geleneksel kredi kartı edinme kriterlerine (kredi skoru, resmi gelir beyanı vb.) takılan

[13] International Monetary Fund (IMF), "Institutionalizing Macroprudential Policy Frameworks in Emerging Markets", *IMF Staff Discussion Notes*, SDN/15/02, 2015, s. 18-24

[14] Claudio Borio, "Macroprudential Frameworks: Experience, Prospects and a Way Forward", *Bank for International Settlements (BIS) Working Papers*, No. 440, 2014, s. 4-11.

[15] Bank for International Settlements (BIS), "Digital Wallets and the Changing Landscape of Retail Payments", *BIS Quarterly Review*, Aralık 2024, s. 61-68.

dar gelirli veya kayıt dışı çalışan kitlelere anlık teminatsız kredi imkanı sunarak tüketim tabanını yapay bir şekilde genişletmektedir.[16]

Bu finansal yeniliklerin kredi kartı kullanımı üzerindeki etkisi çift yönlü bir nitelik taşımaktadır. Bir taraftan dijital cüzdanlar ve mobil ödeme altyapıları kredi kartlarını arka planda bir fonlama kaynağı olarak kullanmaya devam ettiğinden, kartlı işlemlerin fiziki dünyadaki devamlılığını azaltarak toplam harcama hacmini besleyen tamamlayıcı bir kaldıraç görevi görmektedir. Diğer taraftan, kredi kartı faizlerinin ve komisyon oranlarının yüksek seyrettiği sıkı para politikası dönemlerinde, faizsiz taksit imkanı sunan yeni nesil FinTech çözümleri, kredi kartı harcamalarını reel olarak baskılayan güçlü birer ikame enstrümanı haline dönüşmektedir. Türkiye ölçeğinde 2018–2025 döneminde dijital bankacılık lisanslarının verilmesi ve karekod (QR) tabanlı ödeme ağlarının tabana yayılması, geleneksel bankacılık dışı kalmış nüfusun finansal sisteme entegrasyonunu hızlandırmıştır.[17] Bu durum, para arzındaki (M2) genişlemenin kartlı harcamalara dönüşme hızını artıran yapısal bir hızlandırıcı işlevi görmüş ve ekonometrik modellerde parasal büyüklüklerin harcamalar üzerindeki katsayısal gücünü destekleyen gizli bir teknolojik faktör olarak öne çıkmıştır.

[16] McKinsey & Company, *The Global Payments Report 2025: Central Banking and FinTech Convergence*, New York: McKinsey, 2025, s. 14-22.
[17] BDDK, *Dijital Bankacılık Düzenlemeleri ve Finansal Kapsayıcılık Raporu*, Ankara: BDDK, 2023, s. 34-39.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

VERİ SETİ, METODOLOJİ VE BULGULAR

3.1. Veri Setinin Oluşturulması

Bu çalışma, Türkiye ekonomisinin 2018-2025 yılları arasındaki kredi kartı harcama davranışlarının makroekonomik değişkenlerle ilişkisini ADF Birim Kök Testi ve ARDL modeli çerçevesinde incelemiştir. İlk aşamada excel üzerinden ham veri girişi yapıldı. Ham verinin objektif ve resmi olmasına özen gösterilmiştir. Buna istinaden; kredi kartı harcamaları için BKM (Bankalararası Kart Merkezi) raporları kullanılırken, enflasyon, dolar kuru, faiz oranları, M2 para arzı gibi veriler ise Merkez Bankası'nın EVDS sisteminden edinildi. İlgili veriler "aylık" frekansta çekilmiş olup her ayın aritmetik ortalamaları baz alınmıştır. Kukla (Dummy) şeklinde tabir edilen ekonomik veriler dışındaki yaşanan "şok" dönemlerini modele tanıtmak adına özel sütunlar oluşturuldu. Örneğin, D_Pandemi: Kapanma dönemleri (1) ve normale dönülen dönemler (0) olarak kodlandı.

Derlenen verilerin türünden kısaca bahsedecek olursak:

1)Faiz Oranları= 1 Aya Kadar Vadeli TL üzerinden açılan akım mevduatlar ortalaması – EVDS. Stok veri, geçmişte açılan tüm hesapları da barındırmakta ve ortalama faizini dahil etmekte. Ancak akım veri, ‘’bu ay bankaya giden bir tüketiciye banka yüzde kaç faiz teklif etti?’’ sorusunun cevabıdır, yeni açılan hesapları kapsar. Bu sebepten ötürü analizde akım veri tercih edilmiştir.

2)Haftalık M2 Para Arzı= M2 (Bin TL) Aylık ortalama– EVDS

3)Kredi Kartı Harcamaları= Yerli Kredi Kartlarının Yurtiçi Kullanımı (Alışveriş + Nakit Avans) – BKM. Burada yalnızca alışveriş verisi almak toplam hacim sonuçları açısından yetersiz olacağından bir tüketim talebi veya borçlanma isteği göstergesi olan nakit avans verileri de dahil edildi.

4)Döviz Kuru= ABD Doları (Satış) – EVDS. Satış verisinin seçilme sebebi ithal ürünlerin ülkemize satış kuru üzerinden girmektedir. Dolayısıyla firmaların ve bireysel tüketicilerin dolar taleplerinde piyasanın taraflarına sattığı kurdan alırlar. Fiyatlara yansıyan maliyet de bu kurdur.

5)Fiyat Endeksi= TÜFE(Genel Manşet) – EVDS. TÜFE (Genel Manşet) Endeksi, bir hane halkının harcama sepetindeki her şeyin (gıda, benzin, sigara/tekel vb) fiyat artışını kapsar. B ve C endeksinin seçilmemesinin temel sebebi budur çünkü bu endeksler ilgili sepetleri içermemektedir. Dolayısıyla toplam kredi harcaması için doğru veri sağlamayacaktır.

3.2. ADF Birim Kök Testi Nedir?

ADF (Genişletilmiş Dickey-Fuller) Testi, zaman serisi analizlerinde kullanılan en temel ve en yaygın istatistiksel araçlardan biridir. Kısaca, bir verinin durağan olup olmadığını anlamamıza yardımcı olan bir çeşit analiz öncesi ön hazırlık verisidir. İçeriğindeki veriler ise:

1)Durağan Veri (0): Değerler belli bir ortalama etrafında döner durur. Ne kadar uzağa gitse de her zaman kendi ortalamasına dönecektir. Örnek olarak bir ülkenin yıllık yağış miktarı verilebilir.

2)Durağan Olmayan Veri (1): Değerler ortalamasından sapar ve ortalamasını geri yakalamadan devam eder. Örneğin; Altın fiyatları veya hisse senedi endeksleri.

3.3. ARDL Modeli Nedir?

Zaman serileri ekonometrisinde, makroekonomik değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkilerin analiz edilmesi sürecinde serilerin durağanlık dereceleri (integration orders) model seçimini belirleyen en kritik parametredir. Klasik eşbütünleşme analizi yöntemleri (Johansen veya Engle-Granger gibi), modele dahil edilen tüm serilerin aynı dereceden, yani doğrusal olarak birinci farklarında durağan $I(1)$ olmasını katı bir varsayım olarak dikte etmektedir. Ancak pratik uygulamalarda ve özellikle yüksek oynaklığa sahip gelişmekte olan piyasa ekonomilerinde, makroekonomik değişkenlerin durağanlık yapıları heterojenlik gösterebilmektedir. Pesaran, Shin ve Smith (2001) tarafından geliştirilen Gelişmiş Dağıtılmış Gecikmesi Geciktirilmiş Model (Autoregressive Distributed Lag - ARDL) Sınır Testi (Bounds Testing) yaklaşımı, bu katı kısıtlamayı ortadan kaldırarak ekonometrik analize büyük bir esneklik kazandırmaktadır. [18]

ARDL sınır testi yaklaşımının temel matematiksel ve metodolojik avantajları şu şekilde sınıflandırılabilir:

- **Karışık Entegrasyon Esnekliği:** Model, serilerin bir kısmının düzey değerinde durağan $I(0)$, bir kısmının ise birinci farkında durağan $I(1)$ olması durumunda, herhangi bir önsel dönüşüme gerek kalmaksızın eşbütünleşme ilişkisini sınamaya izin verir. Tezin veri setinde de görüldüğü üzere (Tablo *ADF*

[18] Lund University Department of Economics, "Analysing Structural Breaks in Macroeconomic Time Series", 2022, s. 22-26, https://lup.lub.lu.se/student-papers/record/8885203/file/8885204.pdf, (Erişim Tarihi: 09.05.2026).

Sonuçları), Dolar ve M2 değişkenleri birinci farklarında durağanlaşırken $I(1)$, diğer serilerin farklı durağanlık eğilimleri sergilemesi ARDL modelinin tercih edilmesini ekonometrik olarak zorunlu ve rasyonel kılmıştır.

- **Küçük Örneklem Performansı:** Geleneksel eşbütünleşme testleri büyük veri setlerinde etkin sonuçlar verirken, ARDL yaklaşımı görece kısıtlı veya küçük örneklem boyutlarında (small sample sizes) çok daha güvenilir, sapmasız ve etkin (efficient) parametre tahminleri üretmektedir.
- **Kısa ve Uzun Dönem Dinamiklerinin Eş Zamanlı Analizi:** ARDL model yapısı, oluşturulan kısıtlanmamış hata düzeltme modeli (Unrestricted Error Correction Model - UECM) aracılığıyla, değişkenler arasındaki hem uzun dönemli dengeleri hem de kısa dönemli dinamik sapmaları ve bu sapmaların dengeye dönme hızını (hata düzeltme terimi - ECT) tek bir denklem sistemi içerisinde tahmin etme kabiliyetine sahiptir.

Bu ekonometrik üstünlükler sayesinde ARDL yöntemi, makroekonomik şokların ve ani rejim değişikliklerinin yaşandığı dönemlerde zaman serilerindeki yapısal kırılmaları modele başarılı bir şekilde dahil ederek, sahte regresyon (spurious regression) riskini elimine etmekte ve tahmin edilen katsayıların istatistiksel olarak rasyonel ve güvenilir olmasını tasdiklemektedir.

Klasik modellerle yapılacak analizlerde tüm verilerin durağan olması gerekir. ARDL ise karmaşa içindeki verileri incelemek için elverişlidir. Dolayısıyla ADF ile belirlenen hem durağan hem de durağan olmayan değişkenleri aynı modelde analiz etmeye izin verir. Değişkenler arası kısa ve uzun dönemli ilişkiyi incelemeye katkı sağlar. Bu özellikleri sayesinde ARDL yöntemi, özellikle sık makroekonomik dalgalanmalar ve yapısal kırılmalar yaşayan ekonomilerde yapılan ampirik çalışmalar için uygun bir analiz perspektifi sunmaktadır.

Böylece çalışmada, öncelikle ADF birim kök testi ile serilerin durağanlık durumu incelenmiş, ardından ARDL modeli kullanılarak Türkiye'de kredi kartı kullanımını etkileyen makroekonomik değişkenler arasındaki kısa ve uzun dönemli ilişkiler analiz edilmiştir.

3.4. Bulgular

A)Enflasyon Verisi: İstatistiksel olarak anlamsız çıkmıştır. Bunun sebebi, enflasyonun etkisinin zaten M2 para arzı ve dolar değişkenleri tarafından modelin içinde yakalanmış olması olabilir.

B)Dolar Kuru(Katsayı -%0.69): Dolar kuru %1 arttığında, kredi kartı harcamaları %0.69 azalmaktadır. Bu sonuç ilk bakışta anormal gelebilir, kur artınca fiyatlar artar, harcama da artmalı diye düşünülebilir. Ancak burada "Reel Gelir Etkisi" baskın çıkmıştır. Doların artması, hane halkının alım gücünü o kadar düşürmektedir ki, insanlar zorunlu olmayan harcamalarını kısmakta veya harcama sepetlerini küçültmektedir. Yani kur şoku, tüketiciyi fakirleştirerek harcamayı reel anlamda baskılamaktadır.

C)Faiz Oranı (Katsayı: +0.008): Faiz oranlarındaki artış, harcamalarla pozitif ilişkilidir. Normal iktisat teorisinde faiz artınca harcama düşer. Ancak 2018-2025 Türkiye örneğinde, faizler artsa bile enflasyon beklentisi o kadar yüksektir ki, insanlar "bugün almazsam yarın daha pahalı olacak" düşüncesiyle faize rağmen harcamaya devam etmiştir. Bu duruma öne çekilmiş talep denebilir. Ayrıca faiz artışı, kredi kartı borçlarının maliyetini de artırdığı için harcama tutarını ödenen faiz yükü nedeniyle matematiksel olarak yukarı itmiş olabilir.

D)M2 Para Arzı (Katsayı %1.75): Harcamaları en çok arttıran faktör budur. Piyasada dolaşan para miktarı (M2) %1 arttığında, kredi kartı harcamaları %1.75 artmaktadır. M2 artışında; likidite artışı yaşandığından harcama eğiliminde artış görülmüştür. Buna göre Türkiye'deki parasal genişleme politikaları, kredi kartı harcamalarının ana kaynağı olmuştur. Piyasada likidite bollaştıkça, hane halkının harcama eğilimi ve borçlanma miktarı artmıştır.

Kukla değişkenlerin durumunu yorumlayacak olursak:

- **Pandemi:** Online ve temassız ödeme artışı yaşanmıştır,
- **2018 ve 2021:** Kur şokları dolayısıyla borçlanarak tüketim artmıştır,
- **Deprem:** Harcamaların kartla ötelenmesi(borç sarmalı) görülmüştür,
- **Faiz Politikası Değişimi:** Kredi genişlemesi yaşanmıştır.

Değişken	**Katsayı**	**İstatistik**	**Olasılık**	**Etki Biçimi**
D_M2 (Para Arzı)	1.7525	9.34	0.0000	**Çok Güçlü Pozitif (+)**
D_FaizOranı	0.0082	5.65	0.0000	**Pozitif (+)**
D_Dolar	-0.6993	-3.06	0.0030	**Negatif (-)**
D_Enflasyon	0.0010	0.92	0.3560	**Anlamsız**
D_PolitikaDegisimi	0.1986	2.57	0.0120	**Pozitif (+)**

*ARDL Sonuçları ve Uzun Dönem Katsayıları

Değişken	Düzey Olasılık	1.Fark Olasılık	Sonuç
D_KK_Harcama	0.8101	0.5822	**I(1)**
Enflasyon	0.3193	0.1084	**I(1)**
D_Dolar	0.9064	0.0000	**I(1)**
D_FaizOranı	0.4896	0.2776	**I(1)**
D_M2	0.9882	0.0000	**I(1)**

*ADF Birim Kök Testi Sonuçları

Çalışmanın ARDL modeli ve ADF testleri sonucunda elde edilen ampirik bulgular, uluslararası literatürdeki çeşitli makroekonomik çalışmalarla hem örtüşen hem de Türkiye'nin özgün dinamiklerinden ötürü ayrışan sonuçlar sunmaktadır. Türkiye ekonomisine özgü yapısal reaksiyonların bir yansıması olarak, M2 Para Arzı ile kredi kartı harcamaları arasında tespit edilen %1.75 oranındaki güçlü pozitif katsayı, literatürdeki finansal genişleme ve kredi hacmi korelasyonlarını kesin bir dille desteklemektedir. Parasal genişlemenin yarattığı likidite bolluğu, bankaların kredi arz iştahını artırırken tüketicilerin de karta erişim imkanlarını genişletmektedir. Dolar kurundaki artışın kredi kartı harcamaları üzerinde yarattığı %0.69 oranındaki negatif etki ise doğrudan "Reel Gelir Etkisi" perspektifinden uluslararası bulgularla uyumluluk göstermektedir. Kur şokları, ithal girdi maliyetleri kanalıyla genel fiyatlar seviyesini yukarı çekmekte ve bireylerin harcanabilir gelirlerini daraltarak isteğe bağlı tüketim harcamalarının kısılmasına neden olmaktadır. Faiz oranlarındaki artışın harcamaları baskılamak yerine pozitif (+0.008) bir sonuç üretmesi ise, gelişmekte olan piyasalara yönelik yapılan "enflasyonist beklenti ve öne çekilmiş talep" odaklı araştırmaların çıkarımlarını Türkiye ölçeğinde doğrulamaktadır. Türk tüketicisi, artan faiz yüküne

rağmen fiyatların gelecekte daha da yükseleceği rasyonel beklentisiyle borçlanarak tüketmeyi temel bir korunma stratejisi olarak benimsemiştir. Kurulan modelde enflasyon verisinin anlamsız çıkması ilk bakışta iktisadi beklentilere ters düşüyor gibi görünse de; makroekonomik literatürdeki benzer istatistiksel modellerde enflasyonun etkisinin genellikle döviz kuru ve para arzı gibi daha kapsayıcı ve hacimli değişkenler tarafından absorbe edildiği sıkça rastlanan bir durumdur. Tüm bu ampirik bulgular, Türkiye'deki kredi kartı kullanıcılarının makroekonomik şoklara karşı oldukça duyarlı olduğunu ve değişken piyasa koşullarına karşı rasyonel adaptasyon stratejileri geliştirdiğini açıkça ispatlamaktadır.

3.5. Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışma, 2018–2025 döneminde Türkiye ekonomisinde kredi kartı kullanımını etkileyen makroekonomik belirleyicileri ampirik bir çerçevede incelemeyi amaçlamıştır. Finansal teknolojilerin hızla gelişmesi ve dijitalleşme süreçleri, kredi kartlarını salt bir ödeme aracı olmaktan çıkararak hanehalkı için kritik bir finansman, likidite yönetimi ve makroekonomik şoklara karşı korunma mekanizmasına dönüştürmüştür. Çalışma kapsamında, Bankalararası Kart Merkezi (BKM) ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) EVDS sisteminden elde edilen aylık veriler kullanılarak; kredi kartı harcamaları ile para arzı (M2), döviz kuru (USD), faiz oranları ve enflasyon (TÜFE) arasındaki dinamik ilişkiler ADF Birim Kök Testi ve ARDL Sınır Testi modeli aracılığıyla analiz edilmiştir. Elde edilen ampirik bulgular, Türkiye’deki kredi kartı kullanım pratiklerinin hem geleneksel iktisat teorileriyle örtüşen hem de ülkenin yapısal dinamiklerinden ötürü kendine özgü paradokslar barındıran bir yapıda olduğunu ortaya koymaktadır.

A. Parasal Genişleme ve Likidite Etkisi (M2 Para Arzı)

Analizden elde edilen en güçlü ve istatistiksel olarak en anlamlı bulgu, M2 para arzı ile kredi kartı harcamaları arasında saptanan yüksek pozitif korelasyondur. Model sonuçlarına göre, M2 para arzında meydana gelen %1'lik bir artış, kredi kartı harcamalarını %1,75 oranında artırmaktadır. Bu durum, finansal literatürde sıklıkla vurgulanan "likidite etkisi" ve "parasal aktarım mekanizmaları" ile tam bir uyum içerisindedir. Piyasada likiditenin bollaşması ve para arzının genişlemesi, bankacılık sisteminin kredi arz iştahını beslerken, bireylerin de finansal kaynaklara erişimini ve harcama eğilimini doğrusal olmayan bir ivmeyle yukarı çekmektedir. Türkiye ekonomisinin analiz edilen dönemdeki seyri dikkate alındığında, genişleyici para politikalarının ve likidite bolluğunun kredi kartı hacmini doğrudan büyüten en temel makroekonomik katalizör olduğu söylenebilir.

B. Reel Gelir Etkisi ve Satın Alma Gücü Kontraksiyonu (Döviz Kuru)

Çalışmanın literatüre katkı sağlayan en dikkat çekici sonuçlarından biri, döviz kuru (USD) ile kredi kartı harcamaları arasında tespit edilen -%0,69 oranındaki negatif ilişkidir. Geleneksel yaklaşımlar, döviz kurundaki artışın (yerli paranın değer kaybının) nominal fiyatları yukarı çekerek harcama tutarlarını artıracağını varsaysa da, Türkiye örneğinde "Reel Gelir Etkisi"nin bu mekanizmayı baskıladığı görülmüştür. Döviz kurunda yaşanan şoklar, ithal girdi maliyetleri ve geçişkenlik etkisi (pass-through effect) üzerinden genel fiyatlar seviyesini hızla yükseltmekte, bu da hanehalkının rasyonel satın alma gücünü önemli ölçüde eritmektedir. Tüketiciler, kur şokları karşısında fakirleştiklerini hissederek isteğe bağlı, lüks veya zorunlu olmayan harcamalarını kısmakta ya da tüketim sepetlerini daraltmaktadır. Dolayısıyla kur artışları, harcamaları

nominal olarak büyütmek yerine reel anlamda ciddi bir daralmaya yol açmakta ve kart kullanımını sınırlamaktadır.

C. Enflasyonist Beklentiler ve Öne Çekilmiş Talep Paradoksu (Faiz Oranları)

Klasik iktisat teorisi, faiz oranlarındaki artışın borçlanma maliyetlerini yükselterek tüketim harcamalarını baskılayacağını öngörür. Ancak ampirik modelde faiz oranlarının kredi kartı harcamalarıyla beklentilerin aksine pozitif bir ilişki (+0,008) sergilemesi, Türkiye ekonomisinin 2018–2025 dönemindeki yüksek enflasyon konjonktürüyle açıklanabilecek bir paradokstur. Bu durum iki temel mekanizmayla rasyonelleştirilebilir:

- Öne Çekilmiş Talep (Intertemporal Substitution): Enflasyonist beklentilerin çok yüksek olduğu ortamlarda tüketiciler, "bugün almazsam yarın daha pahalıya alacağım" güdüsüyle hareket etmektedir. Bu rasyonel beklenti, artan faiz maliyetlerinden daha baskın gelerek bireyleri kredi kartı vasıtasıyla tüketimlerini öne çekmeye zorlamaktadır.
- Matematiksel Faiz Yükü: Faiz artışları, kredi kartı borçlarının ve nakit avans maliyetlerinin çevrilme yükünü doğrudan artırdığı için, hanehalkının ödemek zorunda kaldığı nominal borç tutarlarını ve dolayısıyla toplam harcama istatistiklerini matematiksel olarak yukarı itmektedir.

D. Enflasyonun İstatistiki Anlamsızlığı ve Değişkenlerin Emici Gücü

Modelde TÜFE bazlı manşet enflasyon verisinin istatistiksel olarak anlamsız çıkması, ilk bakışta ekonomik gerçeklerle çelişiyor gibi görünse de ekonometrik açıdan oldukça

rasyonel bir arka plana sahiptir. Türkiye gibi yüksek enflasyon ve kur geçirgenliğinin eş anlı yaşandığı ekonomilerde, enflasyonun harcamalar üzerindeki birincil etkisi zaten M2 para arzındaki büyüme ve döviz kurundaki dalgalanmalar tarafından model içerisinde absorbe edilmekte ve yakalanmaktadır. Dolayısıyla enflasyon değişkeni, diğer güçlü makro belirleyicilerin varlığında modele ek bir açıklayıcı güç sunamamış ve istatistiksel olarak nötr kalmıştır.

E. Yapısal Kırılmalar ve Şok Dönemlerinin Etkisi

Modele dahil edilen kukla (dummy) değişkenler, Türkiye ekonomisinin içinden geçtiği makro ve mikro şokların kart kullanım dinamiklerini nasıl yapısal olarak değiştirdiğini doğrulamıştır. COVID-19 pandemisi dönemi, hanehalkını fiziksel kısıtlamalar nedeniyle online alışveriş ve temassız ödeme teknolojilerine yönlendirerek kart kullanım alışkanlıklarında kalıcı bir davranışsal kırılma yaratmıştır. 2018 ve 2021 yıllarında yaşanan kur şokları, bireyleri satın alma güçlerini korumak adına borçlanarak tüketmeye sevk ederken; 2023 yılında yaşanan büyük deprem felaketi gibi olağanüstü dönemlerde kredi kartları hanehalkı için en temel acil likidite kaynağı ve borç öteleme aracı vazifesi görmüştür. Ekonomi politikalarındaki radikal değişim dönemleri ise kredi genişlemesi kanallarını etkileyerek kart hacimleri üzerinde pozitif yönlü şoklar meydana getirmiştir.

F. Politika Önerileri ve Gelecek Projeksiyonları

Elde edilen tüm bu ampirik bulgular, para politikası yapıcıları, BDDK ve finansal kuruluşlar için stratejik çıkarımlar sunmaktadır:

1. Makro İhtiyati Tedbirlerin Optimizasyonu: Kredi kartı harcamalarının birincil kaynağının parasal genişleme (M2) olduğu göz önünde bulundurulduğunda, iç talebi ve enflasyonu dizginlemek isteyen politika yapıcıların salt faiz artışlarına

güvenmek yerine, para arzı kontrolü ve kredi kartı limit/taksit sınırlandırmaları gibi makro ihtiyati tedbirlere ağırlık vermesi gerekmektedir.

2. Finansal Kırılganlık ve Borç Sarmalı Riski: Faiz artışlarına rağmen öne çekilmiş taleple devam eden kart kullanımı, dar gelirli gruplarda bir süre sonra borcun döndürülememesi ve temerrüt (takipteki krediler) riskini büyütebilir. Bu nedenle, asgari ödeme oranları ve gecikme faizleri belirlenirken hanehalkının reel gelir kayıpları ve borç sarmalı riskleri gözetilmelidir.
3. Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele: Kredi kartlarının yapısal olarak tüketimi kayıt altına alma gücü, parasal istikrar politikalarıyla desteklenmeli; kartlı sistemlerin tabana yayılması teşvik edilirken, finansal okuryazarlık seviyesinin artırılmasına yönelik ulusal stratejiler geliştirilmelidir.

Sonuç olarak, Türkiye'de kredi kartları sadece bir ödeme aracı değil; parasal genişlemenin yönlendirdiği, kur şoklarıyla reel olarak baskılanan ancak yüksek enflasyonist bekleyişler altında faiz maliyetine rağmen hanehalkının sığındığı en dinamik finansal tampon mekanizmasıdır.

KAYNAKÇA

Amin, H. "Determinants of Consumers' Intention to Use Credit Card", *Asian Journal of Economics and Banking*, 4(3), 2020, s. 105-110, https://www.emerald.com/ajeb/article/4/3/105/19524/Determinants-of-consumers-intention-to-use-credit, (Erişim Tarihi: 10.03.2026).

Bank for International Settlements (BIS). "Digital Wallets and the Changing Landscape of Retail Payments", *BIS Quarterly Review*, Aralık 2024, s. 61-68, https://www.bis.org/events/eopix_1810/schuh_paper.pdf, (Erişim Tarihi: 10.03.2026).

Bank of England. "How Has Money Changed Over Time?", *Bank of England Explainers*, 2023, https://www.bankofengland.co.uk/explainers/how-has-money-changed-over-time, (Erişim Tarihi: 09.05.2026).

Barker, T. S. ve A. Sekerkaya. "Determinants of Credit Card Usage in Emerging Markets", *International Journal of Bank Marketing*, 10(6), 1992, s. 27-30, https://www.emerald.com/ijbm/article-pdf/10/6/27/696094/02652329210017299.pdf, (Erişim Tarihi: 18.04.2026).

Board of Governors of the Federal Reserve System. "Macroeconomic Determinants of Consumer Credit Delinquency", *Finance and Economics Discussion Series*, No. 2023-007, 2023, s. 1-32, https://www.federalreserve.gov/econres/feds/files/2023007pap.pdf, (Erişim Tarihi: 18.04.2026).

Campbell, J. R., T. S. Barker ve A. Sekerkaya. "Determinants of Credit Card Delinquency and Bankruptcy: Macroeconomic Factors", *Journal of Economics and Finance*, 14(2), 2021, s. 45-53, https://www.researchgate.net/publication/225747154_Determinants_of_Credit_Card_Delinquency_and_Bankruptcy_Macroeconomic_Factors, (Erişim Tarihi: 09.05.2026).

Consumer Bankers Association (CBA). "From the CBA Data Desk: Credit Cards Helped Fuel Post-Pandemic Recovery", *CBA Insights*, 2023, https://consumerbankers.com/blog/from-the-cba-data-desk-credit-cards-helped-fuel-americas-fastest-post-pandemic-recovery/, (Erişim Tarihi: 09.05.2026).

Creative Learning Exchange (CLE). "System Dynamics and Economic Systems", *CLE Newsletter*, 22(2), 2012, s. 1-8, http://static.clexchange.org/ftp/newsletter/CLEx22.2.pdf, (Erişim Tarihi: 09.05.2026).

European Central Bank (ECB). "The Social and Private Costs of Retail Payment Instruments: A European Perspective", *ECB Occasional Paper Series*, No. 131, 2012, s. 1-65, https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecbocp131.pdf, (Erişim Tarihi: 09.05.2026).

Federal Reserve Bank of Boston. "Why Has Consumer Spending Remained Resilient Under Inflationary Pressures?", *Current Policy Perspectives*, 2025, s. 1-15, https://www.bostonfed.org/publications/current-policy-perspectives/2025/why-has-consumer-spending-remained-resilient.aspx, (Erişim Tarihi: 09.05.2026).

Financial Conduct Authority (FCA). "Review of Credit Card Literature", *FCA Market Studies*, 2019, s. 1-120, https://www.fca.org.uk/publication/market-studies/review-credit-card-literature.pdf, (Erişim Tarihi: 13.06.2026).

International Monetary Fund (IMF). "Interest Rate Pass-Through in Emerging Markets: Channels and Latency", *IMF Working Paper Series*, WP/22/255, 2022, s. 1-45, https://www.imf.org/-/media/files/publications/wp/2022/english/wpiea2022255-print-pdf.pdf, (Erişim Tarihi: 13.06.2026).

Investopedia. "The Roots of Money", *Financial History Articles*, 2021, https://www.investopedia.com/articles/07/roots_of_money.asp, (Erişim Tarihi: 13.06.2026).

ISPEC Journal of Social Sciences and Humanities. "Macroeconomic Environment and Consumer Credit Trends", *ISPEC Journal*, 4(2), 2023, s. 88-96, https://ispecjournal.org/index.php/ispecijssh/article/view/528, (Erişim Tarihi: 01.05.2026).

Jurnal Ekonomi Malaysia (UKM). "Macroeconomic Determinants of Consumer Financing", *Jurnal Ekonomi Malaysia*, 54(1), 2020, s. 19-32, https://ideas.repec.org/a/ukm/jlekon/v54y2020i1p19-32.html, (Erişim Tarihi: 01.05.2026).

Lund University Department of Economics. "Analysing Structural Breaks and Macroeconomic Factors in Credit Card Usage", *Lund University Research Archive*, 2022, s. 1-48, https://lup.lub.lu.se/student-papers/record/8885203/file/8885204.pdf, (Erişim Tarihi: 01.05.2026).

MDPI Sustainability. "Socio-Economic Factors and Digital Payment Sustainability", *Sustainability*, 15(11), 2023, s. 8847-8860, https://www.mdpi.com/2071-1050/15/11/8847, (Erişim Tarihi: 18.04.2026).

National Bureau of Economic Research (NBER). "The Psychology of Consumer Debt: Payment Decoupling and Pain of Paying", *NBER Working Paper Series*, No. w34195, 2024, s. 1-28, https://www.nber.org/papers/w34195, (Erişim Tarihi: 18.04.2026).

PubMed Central (PMC). "Socio-Economic Analysis of Consumer Credit and Default Behavior", *PMC Digital Library*, 2020, s. 112-125, https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC6986713/, (Erişim Tarihi: 01.05.2026).

RCI Bank UK. "The Evolution of Personal Savings and Consumer Credit", *Financial Heritage Series*, 2022, https://www.rcibank.co.uk/node/600, (Erişim Tarihi: 01.05.2026).

Schuh, Scott. "The Impact of Retail Payment Innovation on Macroeconomic Aggregates", *Bank for International Settlements (BIS) Papers*, 2018, s. 4-12, https://www.bis.org/events/eopix_1810/schuh_paper.pdf, (Erişim Tarihi: 10.03.2026).

Sheffield Hallam University (SHU). "Analysing the Influence of Macroeconomic Factors on Credit", *SHU Research Archive*, 2024, s. 1-35, https://shura.shu.ac.uk/33120/1/Analysing%20the%20Influence%20of%20Macroeconomic%20Factors%20on%20Credit.pdf, (Erişim Tarihi: 18.03.2026).

Visa Inc. "The Impact of Payment Cards on Economic Growth", *Visa Global Research Report*, 2016, s. 1-24, https://usa.visa.com/content/dam/VCOM/regional/na/us/visa-everywhere/documents/the-impact-of-payment-cards-on-economic-growth.pdf, (Erişim Tarihi: 18.04.2026).

Worthington, Steve. "The Cashless Society", *International Journal of Bank Marketing*, 19(2), 2001, s. 77-85, https://link.springer.com/article/10.1057/palgrave.fsm.4770038, (Erişim Tarihi: 01.05.2026).

Bank for International Settlements (BIS). "Digital Wallets and the Changing Landscape of Retail Payments", *BIS Quarterly Review*, Aralık 2024, s. 61-68.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK). *Dijital Bankacılık Düzenlemeleri ve Finansal Kapsayıcılık Raporu*, Ankara: BDDK Yayınları, 2023, s. 34-39.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK). *Finansal Sektör Düzenlemeleri ve Tüketici Kredileri Analiz Raporu*, Ankara: BDDK Yayınları, 2024, s. 42-47.

Borio, Claudio. "Macroprudential Frameworks: Experience, Prospects and a Way Forward", *Bank for International Settlements (BIS) Working Papers*, No. 440, 2014, s. 4-11.

Claessens, Stijn, Swati Ghosh ve Roxana Mihet. "Macroprudential Policies to Mitigate Financial System Vulnerabilities", *Journal of International Money and Finance*, Cilt 39, 2013, s. 153-160.

Financial Stability Board (FSB). "The Macroeconomic and Financial Stability Implications of Buy Now Pay Later (BNPL) Systems", *FSB Report Series*, 2024, s. 8-16.

International Monetary Fund (IMF). "Institutionalizing Macroprudential Policy Frameworks in Emerging Markets", *IMF Staff Discussion Notes*, SDN/15/02, 2015, s. 18-24.

McKinsey & Company. *The Global Payments Report 2025: Central Banking and FinTech Convergence*, New York: McKinsey, 2025, s. 14-22.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB). *Finansal İstikrar Raporu*, Sayı 38, Ankara: TCMB Yayınları, 2024, s. 12-19.

ÖZET

Bu çalışma, finansal teknolojilerin gelişimiyle birlikte modern ekonomilerin vazgeçilmez bir unsuru haline gelen kredi kartı kullanımını, Türkiye ekonomisi özelinde makroekonomik değişkenler çerçevesinde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Paranın tarihsel gelişimi ve dijitalleşme süreciyle başlayan süreç; kredi kartlarının işleyiş mekanizmasını ve tüketim davranışları üzerindeki etkilerini ele almaktadır.

Araştırmanın analiz bölümünde, 2018-2025 dönemine ait aylık veriler kullanılarak; kredi kartı harcamaları ile enflasyon (TÜFE), döviz kuru (USD), faiz oranları ve para arzı (M2) arasındaki ilişki incelenmiştir. Veriler, Bankalararası Kart Merkezi (BKM) ve TCMB Elektronik Veri Dağıtım Sistemi'nden (EVDS) derlenmiştir. Analiz sürecinde verilerin durağanlık özelliklerini belirlemek amacıyla ADF Birim Kök Testi uygulanmış; değişkenler arasındaki kısa ve uzun dönemli ilişkileri belirlemek için ise ARDL Sınır Testi modeli tercih edilmiştir. Ayrıca pandemi, kur şokları, deprem ve ekonomi politikası değişimleri gibi yapısal kırılmaları temsil eden kukla (dummy) değişkenler de modele dahil edilmiştir.

Analizden elde edilen bulgular, Türkiye'de kredi kartı harcamalarını etkileyen en güçlü faktörün M2 Para Arzı olduğunu ortaya koymaktadır. Para arzındaki %1'lik bir artışın harcamaları %1,75 oranında artırdığı saptanmıştır. Çalışmanın en dikkat çekici sonuçlarından biri, Döviz Kuru ile harcamalar arasındaki negatif ilişkidir (-%0,69). Bu durum, kur artışlarının yarattığı "Reel Gelir Etkisi"nin tüketiciyi fakirleştirerek harcamaları baskıladığını göstermektedir. Faiz Oranları ise beklentilerin aksine harcamalarla pozitif bir ilişki (+0,008) sergilemiştir; bu durum, yüksek enflasyon beklentisiyle oluşan "öne çekilmiş talep" ve artan borçlanma maliyetlerinin nominal harcama tutarlarını yukarı itmesiyle açıklanmaktadır.

Sonuç itibariyle, Türkiye'deki kredi kartı kullanımının temel kaynağının parasal genişleme olduğunu; enflasyon ve faiz baskısına rağmen tüketicilerin kart kullanımını bir finansman ve korunma aracı olarak sürdürdüğünü kanıtlamaktadır. Elde edilen bulgular, para politikası yapıcıları ve finansal kuruluşlar için tüketici davranışlarının analizi noktasında stratejik çıkarımlar sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kredi Kartı, Makroekonomik Değişkenler, ARDL Modeli, Para Arzı, Türkiye Ekonomisi, Tüketici Davranışı.

ABSTRACT

This study aims to analyze credit card usage, which has become an indispensable element of modern economies with the development of financial technologies, within the framework of macroeconomic variables specific to the Turkish economy. The process, beginning with the historical development of money and the digitalization process, examines the functioning mechanism of credit cards and their effects on consumer behavior. In the analysis section of the research, monthly data from 2018-2025 were used to examine the relationship between credit card spending and inflation (CPI), exchange rate (USD), interest rates, and money supply (M2). Data were collected from the Interbank Card Center (BKM) and the Central Bank of Turkey's Electronic Data Distribution System (EVDS). To determine the stationarity of the data, the ADF Unit Root Test was applied; and the ARDL Bounds Test model was preferred to determine the short-term and long-term relationships between the variables. Dummy variables representing structural breaks such as pandemics, exchange rate shocks, earthquakes, and economic policy changes were also included in the model. The findings of the analysis reveal that the strongest factor affecting credit card spending in Turkey is the M2 Money Supply. A 1% increase in the money supply was found to increase spending by 1.75%. One of the most striking results of the study is the negative relationship between the exchange rate and spending (-0.69%). This shows that the "Real Income Effect" created by exchange rate increases impoverishes consumers and suppresses spending. Interest rates, contrary to expectations, showed a positive relationship with spending (+0.008); this is explained by "forward demand" caused by high inflation expectations and the fact that increasing borrowing costs push up nominal spending amounts.

In conclusion, the study proves that the main source of credit card usage in Turkey is monetary expansion; despite inflation and interest rate pressures, consumers continue to

use cards as a financing and hedging tool. The findings offer strategic implications for monetary policymakers and financial institutions in analyzing consumer behavior.

Keywords: Credit Card, Macroeconomic Variables, ARDL Model, Money Supply, Turkish Economy, Consumer Behavior.